

Yttrande över ny skötsel- och bevarandeplan för naturreservatet och Natura 2000-området Tandövala, Malung-Sälens kommun.

I Tandövalas naturreservat har det sedan reservatets tillkomst 1982 endast varit tillåtet att bedriva jakt på älg. Enligt Länsstyrelsen finns det ett starkt lokalt intresse för småviltjakt i Tandövala varför Länsstyrelsen undersökt förutsättningarna för att upplåta jakt på övriga arter i enlighet med den allmänna jaktlagstiftningen. I förslag till ny skötselplan inför Länsstyrelsen en försöksperiod på 10 år då man kommer att få jaga i enlighet med den allmänna jaktlagstiftningen. Vi anser att detta är en mycket stor förändring av skötsel föreskrifterna för Tandövala och vi finner det därför anmärkningsvärt och nonchalant att länsstyrelsens förslag till ny skötselplan för Tandövala skickats ut till en rad jägarorganisationer men att miljöorganisationer inte informerats.

Det är en mycket stor majoritet av Dalarnas och Malung-Sälens befolkning som inte är jägare och många av oss som inte jagar är regelbundna besökare både sommar och vinter i Tandövala. Många kommuninnevånare har lärt sig att älska den unika naturen i Tandövala. Att inte låta naturvårdsorganisationerna lämna synpunkter på förändrad skötselplan uppfattar vi som att man inte tar hänsyn till ett starkt lokalt intresse för att bevara Tandövala så ostört som möjligt.

Vi anser att det finns mycket goda skäl att även fortsättningsvis begränsa jakten i Tandövala och vi kräver att Länsstyrelsens förslag till ny skötselplan för Tandövala ändras till att endast omfatta älgjakt inom naturreservatet. Skötselplanen bör också kompletteras med uppgifter om ytterligare sex fågelarter som förekommer i reservatet och som är upptagna i EU:s fågeldirektivs bilaga 1. Vi önskar också att Länsstyrelsen i skötselplanen klargör hur man kommer att verka för att förbudet mot framförande av motorfordon i reservatet ska åtgärdas.

Jakt

Tandövala är det enda område i Västerdalarna där man kan röra sig kilometervis fri från mänskliga störningar. Endast under älgjakten förekommer påtagliga störningar. I länsstyrelsens förslag till ny skötselplan anges: "Jämfört med den älgjakt som redan bedrivs i området bedöms dock inte de metoder som används vid övrig jakt medföra någon stor ytterligare störning i området." Vi är ense med länsstyrelsen om att älgjakten innebär en påtaglig störning, men åtgärd mot detta kan inte vara att införa ytterligare jakt utan det naturliga vore att vid revideringen av skötselplanen i stället ta bort älgjakten, eller i alla fall begränsa den till en vecka. På så sätt skulle man närma sig syftet med reservatet som är "främst att bevara områdets naturmiljö med ett extremt sydligt beläget lågfjäll med en till stora delar orörd natur." Länsstyrelsen skriver att införande av övrig jakt i området inte skulle innebära någon stor ytterligare störning. Det håller vi inte med om. Att upplåta jakt på övriga arter i enlighet med den allmänna jaktlagstiftningen skulle förlänga den sammantagna jakttiden högst påtagligt och för arter förekommande på Tandövala omfatta mer än nio månader.

I prioritering mellan bevarandevärden anger länsstyrelsen att: "Naturreservatet är främst avsatt för att säkerställa och utveckla de biologiska värdena." Genom att utöka jakten anser vi att länsstyrelsen motverkar sin egen prioritering. I avvägandet mellan jaktintressen och bevarandevärden har man tagit ensidig ställning för jakten. Man har inte bara tillgodosett jägarnas önskemål om småviltjakt i Tandövala utan även föreslagit att all jakt inom den allmänna jaktlagstiftningen ska tillåtas, således även björnjakt.

Vi vill särskilt påtala den täta vinterförekomsten av björn på Tandövala. Även om björnförekomsten i Västerdalarna generellt är mycket svag har många års björnsparningar visat att björnarna från ett stort omkringliggande område på senhösten rör sig mot Tandövala för att där gräva ut sina iden. På sista vårsnön kan man ofta bakspåra flera björnar till deras iden. Utökad jakt i området skulle kunna innebära en störning för dessa björnar under den tid på hösten då de undersöker var det finns störningsfria områden för vinterdvalan. Utökad jakt skulle därmed, även i detta avseende, motverka syftet med reservatet.

Vi anser att det måste finnas oaser där fåglar och djur får finnas utan att de jagas. Tandövala bör vara ett sådant område. I Västerdalarna har stammen av dalripa minskat påtagligt på senare år. Att Tandövala är det område utanför fjällen som har den starkaste kvarvarande stammen av dalripa kan ha samband med att den här inte jagas. Forskning från Norge och Finland visar att jakt på ripa påverkar stammarna i vissa områden så att stammarna hotas. När det förr i tiden fanns gott om skogsfågel fick man bara jaga två veckor (toppjakten) nu får man jaga tjäder mer än 5 månader varje år.

Att bedriva en hönsfågeljakt så tidigt på året som nuvarande regler tillåter innebär bland annat att ungfåglaerna ännu uppehåller sig i större grupper och dessa oerfarna fåglar är ett lätt byte för ett jaktsällskap som på så sätt kan utradera ett helt års föryngring av skogshöns i ett område. Att jakten i Sverige ligger två veckor före den norska jakten gör att i synnerhet gränskommuner får ett ökat jakttryck från norska jägare. Att som norsk jägare lägga mycket pengar och tid och sedan enbart få skjuta fem (tidigare åtta) ripor per dag har visat sig innebära att många fåglar skjuts illegalt och sedan lämnas i naturen. Detta är extra allvarligt då dessa utgör en källa för blyförgiftning av örn, räv och andra predatorer då blyhagel fortfarande är den överlag vanligaste ammunitionen.

Länsstyrelsen skriver i förslaget till skötselplan att tjädern missgynnas mer av den fragmentering av deras livsmiljöer som sker till följd av det storskaliga skogsbruket än av jakt. Vi kan inte se att detta är ett argument för jakt inom naturreservatet. Totalt sett har endast 2,1 % (april 2015) produktiv skogsmark långsiktigt skydd i Malung-Sälens kommun. Så stor del som möjligt av den skyddade skogen bör i stället fredas från jakt på tjäder för att tjäderföryngringen i områden utan skogsbruk ska kunna väga upp att tjädern missgynnas av skogsbruket. Att Tandövala inte bara är ett naturreservat där tjädern varit fredad i över 30 år utan också ett Natura 2000-område förstärker argumenten för att behålla nuvarande regler för jakt.

Enligt förslaget till ny skötselplan kommer skogshönsen under en 10-årsperiod att följas upp genom årliga inventeringar och rapporteringar av antalet skjutna fåglar. Enligt uppgift kommer länsstyrelsen att låta jägare utföra årlig kycklinginventering för att få ett mått på föryngringen av skogshöns. Vi har också hört att sådan inventering utförts redan sommaren 2015 och att man vid denna inventering inte noterat några kycklingar alls utan endast fyra vuxna tjädrar och två vuxna orrar. Om man efter denna inventering inför jakt och därefter genomför förnyad inventering torde det vara praktiskt taget omöjligt att inte "bevisa" att jakt resulterar i starkare stammar av tjäder och orre. Avskjutningsrapporteringen 2014-2015 (se bilaga) visar att jägarna i Transtrand och Lima är sämst i Sverige att rapportera till småviltsavskjutningen. Varje år får jägarna 52 miljoner av staten till bl.a. denna inventering. Vi anser inte att årliga inventeringar av jägare och rapportering av skjutna fåglar uppfyller de kvalitetskrav som man kan ställa på en skötselplan.

Fåglar

I länsstyrelsens förslag till ny skötselplan beskriver man sju fågelarter som förekommer på Tandövala och är upptagna i EU:s fågeldirektivs bilaga 1, nämligen pärluggla, spillkråka, hökuggla, tretåig hackspett, grönbena, slaguggla och tjäder. Man anger också att spillkråka och tretåig hackspett finns med på rödlistan 2015 i kategorin nära hotade eftersom en minskning av deras populationer pågår och förväntas fortsätta.

Andra arter som förekommer på Tandövala och finns upptagna i EU:s fågeldirektivs bilaga 1 är järpe, orre, kungsörn, sparvuggla, trana och gråspett. Vi förstår inte varför inte också dessa arter behandlas i skötselplanen. Vi kan ha förståelse för att länsstyrelsens personal inte i detalj kan inventera Tandövala men att dessa arter förekommer på Tandövala är allmänt tillgänglig information genom Artdatabankens artportal.

Vi vill särskilt poängtera förekomsten av kungsörn, som inte bara är upptagen i EU:s fågeldirektivs bilaga 1 utan också på rödlistan 2015 i kategorin nära hotad. Enligt rödlistan är de allvarligaste hoten för kungsörnen förföljelse, skogsbruk, störningar, blyförgiftningar och vindkraft. Utökad jakt i Tandövala utgör ett potentiellt hot mot kungsörnsförekomsten eftersom det kan resultera i såväl förföljelse som störning och blyförgiftning genom slaktrester med blyhagel. Kungsörnen behöver god tillgång till bytesdjur (mestadels däggdjur och fåglar i storleksklassen 0,5–5 kilo) för att kunna häcka framgångsrikt. Jakt på skogshare och skogshöns innebär också ett hot mot kungsörnen genom försämrat näringsunderlag. År med starka stammar av skogshare och skogshöns torde ett måttligt jaktuttag på hösten inte påverka stammens storlek nästkommande vår och försommar men år med svaga stammar kan jakt vara det som utgör skillnaden mellan lyckad och misslyckad häckning för kungsörnen. Genom kungsörnens predation av mård och rävingar kan nettoeffekten av kungsörnsförekomst vara starkare stammar av skogshare och skogshöns men genom jakt riskerar denna balans att störas.

Motorfordon

I förslaget till ny skötselplan beskrivs att i föreskrifterna till reservatsbeslutet anges att det är förbjudet att framföra motordrivet fordon i terrängen och att detta innebär att dispens från föreskrifterna behövs för att transportera ut vilt.

Vi vill framhålla att en av de största tillgångarna med Tandövala har varit att man här haft möjlighet att undvika den miljöförstöring som buller innebär. Särskilt vintertid har Tandövala varit högt uppskattat eftersom det varit det enda större område i kommunen, inklusive Sälenfjällen, där man kunnat åka skidor utan att störas av buller från snöskotrar. Från reservatsbildningen fram till de senaste vintrarna har man sett spår av skotertrafik endast från länsstyrelsens transporter från Stensundet till Vardsätern och från Vardsätern över myrarna mellan Granberget och Lillvarden och vidare över Bockskärstjärnen fram till vindskyddet vid tjärnens nordvästra hörn.

Den allmänt försämrade efterlevnaden till bestämmelser om skoterrestriktioner i naturreservat i Västerdalarna har tyvärr också drabbat Tandövala. De senaste tre vintrarna har man inte längre kunnat vara säker på att få uppleva vintertystnaden på Tandövala och spår efter skotrarna har setts både i områdena Storvarden, Lillvarden och Trångvarden. Det har varit skoterlek upp och ned för alla toppar. Långa sträckor har skotrar också följt järvspår. Vi befärar att utökad jakt inom reservatet riskerar att också leda till ökad illegal motorfordonstrafik. Vi önskar att förslaget till ny skötselplan kompletteras med uppgifter om hur Länsstyrelsen vill motverka detta.

Naturskyddsföreningen i Malung-Sälen tillsammans med länsförbundet motionerade 2014 till Naturskyddsföreningens riksstämma att jakten på fåglar måste ses över. Den antogs av stämman och är under behandling. (se bilaga)

Vi hoppas att Länsstyrelsen tar till sig vår kritik och inte upplåter jakt i enlighet med den allmänna jaktlagstiftningen i Tandövala. Vi förstår att Länsstyrelsen vill arbeta för en lokalt förankrad skötselplan men vi vill påpeka att detta bör göras i samråd med alla intressenter. Det är också fel om jakten blir det primära i ett naturreservat före naturskydd och biologisk mångfald. Det finns absolut en majoritet för ett kraftigt skydd för Tandövala. Hjälp oss i stället att hejda den biologiska utarmningen!

Öje den 3 oktober 2015

Naturskyddsföreningen Malung- Sälen.

Bertil Helmersson, ordförande

Dalarnas Ornitologiska förening.

Mats Forslund, ordförande

Naturskyddsföreningen i Dalarna

Mattias Ahlstedt, ordförande

Tjäderkommittén

Göran Rönning